

FEMINISME I VIRGINIA WOOLF

Paula Gómez Gutiérrez
Departament de Llengües
16-12-2021
Tutor: Eduard Martin i Puigdomènech

“The history of men’s opposition to women’s emancipation is more interesting perhaps than the story of that emancipation itself.”

A Room of One’s Own, Virginia Woolf

RESUM

Aquest treball està dedicat a l'estudi del feminisme defensat per Virginia Woolf. A través d'obres com *Orlando* i *Una cambra pròpia* exposa la seva ideologia sobre la condició de la dona i la conscienciació que aquesta ha de prendre. La tesi es tracta d'una comprovació de la hipòtesi inicial: Virginia Woolf defensa un feminisme diferent o, més ben dit, d'una manera diferent. Gràcies a l'anàlisi de les seves obres i la recerca d'informació tant del moviment feminista com de la vida i obra de l'autora, podem comprendre de quina manera entenia aquest corrent i com ho defensava des d'una posició literària. Com a un dels màxims exponents del feminisme destaca per la seva singularitat reivindicativa que la diferencia de l'activisme habitual i, per aquest motiu, es reconeix com una representant inusual i virtuosa.

PARAULES CLAU: *Feminisme, Virginia Woolf, literatura segle XX.*

ABSTRACT

This research project is dedicated to the study of Virginia's Woolf defended feminism. Through books such as *Orlando* and *A room of one's own*, she presents her ideology about the women's condition and the consciousness-raising they should take. This thesis addresses the verification of the initial hypothesis: Virginia Woolf defends a different feminism or, better said, from a different way. Thanks to the analysis of her literary work and the research of information, not just about the feminist movement but her life and work, we can follow the way she understood this trend and how she defended it through a literary position. As one of the major exponents of feminism, she stands out by her activist singularity that distinguish her from the common activism and, because of that, she is recognized as an unusual and virtuous representative of feminism.

KEY WORDS: *Feminism, Virginia Woolf, XX century literature.*

TAULA DE CONTINGUTS

Agraïments	5
1. Introducció	6
2. Què vol dir feminisme?	7
3. Història del feminisme	8
4. Feminisme d'Anglaterra al segle XX	10
5. Entorn social de Virginia Woolf	12
6. Biografia	13
6.1. The Hogarth Press	15
6.2. Una vida tràgica	16
7. Obres literàries	17
7.1 El seu llegat	18
8. Comparació amb altres autores de l'època	18
9. <i>Orlando</i> : anàlisi	20
9.1 Introducció	20
9.2 El personatge d'Orlando	20
9.3 Elements feministes a l'obra	21
9.4 <i>Orlando</i> : conclusió	23
10. <i>Una cambra pròpia</i> : anàlisi	25
10.1 Introducció	25
10.2 Elements feministes de l'obra	25
10.3 Androgínia	29
10.4 <i>Una cambra pròpia</i> : conclusió	31
11. Idees en comú a les dues obres	32
12. Conclusions	34
Bibliografia	37

AGRAÏMENTS

En primer lloc, m'agradaria agrair al meu tutor; Eduard Martín i Puigdomènech, gràcies per haver-me acompanyat en aquest procés. M'ha agradat tornar a veure't després d'haver sigut professor meu a l'ESO; m'han semblat molt interessants les xerrades que hem tingut respecte a Virginia Woolf i com hem compartit opinions i punts de vista. Gràcies, sobretot, per orientar-me i ajudar-me en els moments més difícils de treball i fer que fos més lleuger de portar.

D'altra banda, vull agrair als meus pares i la meva germana per interessar-se per aquest projecte i escoltar-me parlar durant hores del tema. Gràcies per confiar en mi sempre i encoratjar-me a seguir aprenent conceptes nous, adquirir una visió crítica i no tenir por a mostrar el meu punt de vista. Sobretot, gràcies per estimar-me i acompanyar-me en totes les etapes de la meva vida.

També m'agradaria agrair als meus amics per debatre amb mi de feminisme i ajudar-me a veure diferents percepcions. Gràcies per escoltar-me parlar del meu treball i donar-me un cop de mà quan ho he necessitat.

Per últim, m'agradaria agrair a la persona que està llegint això; gràcies per decidir llegir el meu treball i espero que la meva tesi et sembli tan interessant com m'ho a semblat a mi. És un plaer tenir la teva atenció uns minuts del teu temps!

1. INTRODUCCIÓ

L'inici d'aquest treball es basa a entendre el feminisme de l'autora britànica del segle XX, Virginia Woolf. L'objectiu principal d'aquest estudi és comprendre que va suposar el pensament que defensava per la societat de la seva època així com identificar la manera en què propugnava la seva idea del feminisme i la lluita de la dona.

A partir de dues de les seves obres: *Orlando* i *Una cambra pròpia*, tracto d'extreure la ideologia feminista de Woolf i comprendre d'aquesta manera què és allò que caracteritza els seus ideals i per què es considera una de les exponents del moviment. D'altra banda, un segon objectiu és identificar les eines que utilitza l'escriptora per a donar visibilitat i enteniment a la seva teoria.

Es tracta d'un feminisme habitual? És el feminisme de Virginia Woolf basat en la revolució activa? Fins a quin punt Woolf defensa la igualtat de gènere? Aquests són alguns dels dubtes que han evocat a la investigació de la ideologia de l'autora.

En definitiva, en aquest treball coneixerem les idees que Virginia Woolf tenia al cap i com les va transmetre per tal d'arribar tant al públic femení com al masculí de l'època. Entendrem com és per a ella la societat del seu moment envers la qüestió de gènere i la posició que adopta en la lluita feminista.

Com a feminista del segle XXI, volia fer un treball que tractés aquest concepte però de manera diferent. Un dia Virginia Woolf va aparèixer als meus pensaments i investigant una mica vaig pensar en el fet que com a referent de feminisme no es parlava molt d'ella, així doncs la vaig escollir com a tema del treball i d'aquesta manera pot tenir més reconeixement com a escriptora i defensora dels drets de les dones. Per tant, la principal inspiració d'aquest treball és la curiositat per la lluita del feminisme des d'un punt de vista diferent i no tan reconegut.

2. QUÈ VOL DIR FEMINISME?

El feminisme, tal com ho descriu la RAE, és un «principi d'igualtat de drets de la dona i l'home» així com el «moviment que lluita per la realització efectiva en tots els ordres del feminisme»¹. Ara bé, aquesta definició per alguns individus pot resultar incompleta; per exemple al blog "Mujeres en red", on es dóna una definició sobre aquest terme més completa; defineix el concepte com, i cito textualment «un moviment social i polític (iniciat a finals del segle XVIII) que suposa la conscienciació de les dones com a grup o col·lectiu humà, de l'opressió, dominació i explotació a la qual han sigut i son objecte per part del col·lectiu de barons del patriarcat* sota les diferents fases històriques del model de producció, la qual cosa les mou a l'acció per a l'alliberament del seu sexe amb totes les transformacions de la societat que requereixi.»²

Per altra banda, a llibres com "Feminismo para principiantes" de Nuria Varela³, es defineix el feminisme com a una teoria política articulada per dones que prenen consciència de la realitat en què viuen i les discriminacions pel motiu de ser dones i decideixen organitzar-se per canviar la societat.

Fig 1. Símbol de la lluita feminista

4

Està clar que hi ha diferents definicions per aquest concepte tan abstracte i polèmic de vegades, el que si es pot comprendre a partir de totes les definicions, és que es tracta d'un moviment que proposa i demana un canvi de societat per arribar a una on la dona sigui igualment reconeguda.

¹ Real Academia Española (2020). *RAE: feminismo*. Recuperat el 10 de febrer 2021, des de <https://dle.rae.es/feminismo>

² Mujeres en la Red (2008). *Mujeres en la red, el periódico feminista: ¿Qué es el feminismo?* Recuperat el 10 de febrer 2021, des de <http://mujeresenred.net/spip.php?article1308>

³ Varela, Nuria. (2018). *Feminismo para principiantes* (1a ed.) Madrid: Penguin Random House Grupo Editorial, p. 11.

*Patriarcat: sistema de dominació sexual sobre el qual s'aixequen la resta de les dominacions, com classe i raça.

⁴ Figura 1: Educación 3.0 (2021). *Recursos imprescindibles para enseñar feminismo en Secundaria y Bachillerato*. Recuperat el 10 de novembre 2021, des de <https://www.educaciontrespuntocero.com/recursos/recursos-para-ensenar-feminismo/>

3. HISTÒRIA DEL FEMINISME

El feminisme és un corrent que fa molts anys està desenvolupant-se per arribar al punt en què es troba ara, al segle XXI, però encara queda molt recorregut per arribar al que realment demanen les i els feministes.

Si retrocedim fins als inicis, podem deduir que les dones no tenien un paper important, ja que no hi ha constància de grans obres literàries o presència en l'àmbit intel·lectual d'aquestes i clarament predomina la figura masculina; això es deu al fet que durant molts segles tant homes com dones creien en la inferioritat del sexe femení i exclouïen a les dones d'actes socials, econòmics i polítics.

El moviment feminista es pot dividir en tres onades; la primera es remunta als inicis del moviment, a la Revolució Francesa, quan les dones es van començar a qüestionar seriosament perquè eren excloses de la ciutadania i del dret a l'educació.

Fig 2. Marxa de Versalles (1789)

⁵ Arran d'aquest pensament, es van organitzar per canviar la seva situació i van fer revolucions com la marxa de Versalles (1789) i van crear els *Quaderns de Queixes* (1789) on van recollir les opinions de les dones dels tres estaments

(noblesa, clero i Tercer Estat). Més tard, Olympe de Gouges va crear *La Declaració dels Drets de la Dona i de la Ciutadana* en contraposició a la *Declaració dels Drets de l'Home i el Ciutadà* (que exclouïa a les dones) i fent una crítica a allò que defensava la Revolució Francesa; la llibertat i igualtat. També, l'any 1792, es va publicar la *Vindicació dels drets de la dona* de Mary Wollstonecraft que mostra arguments a favor de la igualtat de gèneres i, aquesta obra, és considerada l'obra fundacional del feminisme.

---

⁵ Figura 2: Elinor Evans (2021). *Cuál fue el decisivo rol de las mujeres en la Revolución francesa (y el trágico final que sufrieron algunas de ellas)*. Recuperat el 10 de novembre 2021, des de <https://www.bbc.com/mundo/noticias-58804976>

L'any següent, el 1793, les dones van patir una gran repressió i una primera derrota de la lluita dels seus drets com a dones; aquestes repressions es van determinar per una forta reacció del poder masculí, les dones van ser excloses dels pocs drets polítics que havien rebut, es va ordenar la dissolució dels clubs femenins, fins i tot van prohibir les reunions al carrer de més de cinc dones. A més, moltes dones van ser empresonades i, la coneguda Olympe de Gouges, que tant va lluitar, va ser guillotinata.

La segona onada va començar a la dècada de 1900 amb les sufragistes, unes dones que lluitaven per aconseguir el dret a vot del gènere femení i després de molta paciència, a finals del segle XIX i principis del XX, van aconseguir el seu objectiu. En aquesta onada també es va començar a incloure a les dones a l'església i, per altra banda, les dones van lluitar en contra de l'esclavitud creant diverses societats. Als Estats Units també es va crear Sèneca Falls, la primera convenció sobre els drets de les dones al país americà. En aquest mateix territori, es va crear l'Associació Nacional pro Sufragi de la Dona (NWSA) i l'Associació Americana pro Sufragi de la Dona (AWSA), aquestes dues potències van aconseguir el vot de la dona l'any 1920. En aquesta part del feminisme, també va ser publicat *El Segon Sexe* de Simone de Beauvoir on s'arriba a la conclusió de què no hi ha raons biològiques que expliquen la degradació del sexe femení.

Fig 3. Olympe de Gouges

Fig 4. Simone de Beauvoir

6

---

⁶ Figura 3: Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure (2021). *Declaración de los Derechos de la Mujer y de la Ciudadana*. Recuperat el 10 de novembre 2021, des de https://es.wikipedia.org/wiki/Declaraci%C3%B3n_de_los_Derechos_de_la_Mujer_y_de_la_Ciudadana

Figura 4: Comisión para la investigación de malos tratos a mujeres (2021). *Simone de Beauvoir*. Recuperat el 10 de novembre 2021, des de <https://malostratos.org/portfolio-item/simone-de-beauvoir/>

4. FEMINISME D'ANGLATERRA AL SEGLE XX

El feminisme anglès es determina, no tant per les feministes com a tal, sinó per les sufragistes; aquesta denominació s'atribueix a aquelles persones (en majoria dones) que estan a favor del vot femení; les dones que participaven en aquest moviment de finals del segle XIX i principis del segle XX van lluitar efusivament per aconseguir el sufragi femení.

El sufragisme va arribar en el seu total esplendor a Gran Bretanya l'any 1903 amb la creació de la *Women Social and Political Union (WSPU)*. Ara bé, anys abans, més

Fig 5. Women's Social and Political Union

⁷ específicament en 1897, va ser creada la Unió Nacional de Societats pel Sufragi de les Dones (originàriament anomenat en anglès: *National Union of Women's Suffrage Societies*) que va ajuntar a les activistes a favor del sufragi femení a Anglaterra i van dur a terme diferents accions a escala nacional gràcies a la seva coordinació com a grup. A més

del dret a vot, i a conseqüència de com va avançar, aquesta organització es va reivindicar pel dret de les dones de cobrar el mateix salari que els homes als mateixos treballs, ser tutores legals dels seus fills (igual que els pares) i la incorporació de les dones a l'àmbit judicial. En definitiva, van lluitar pels drets que les permetessin una igualtat econòmica, política i social.

Algunes dades que reflecteixen els avanços que es van produir i els canvis que es van ocasionar podrien ser el 70.8% de dones solteres, a principis del segle XX tenien un sou remunerat o l'augment del nombre de dones solteres majors de quaranta-cinc anys entre les classes mitjanes.

A partir d'aquest moviment, es van crear dos corrents diferents: la moderada i la radical. En el primer cas, va estar liderada per Millicent Garret Fawcet (1847-1929),

---

⁷ Figura 5: Women's history network (2017). *27th Annual Women's History Network Conference, 2018*. Recuperat el 10 de novembre 2021, des de <https://womenshistorynetwork.org/27th-annual-womens-history-network-conference-2018/>

aquesta estava al capdavant de, l'anteriorment mencionada, Unió Nacional de Societats pel Sufragi de les Dones que constava de molts participants. Es guiava per campanyes de persuasió i sempre portada per l'ordre i la legalitat

Contràriament a aquesta tendència, i a causa dels pocs resultats, es van començar a utilitzar accions més directes i actives per part de la Unió Social i Política de les Dones, encapçalada per Emmeline Pankhurst (1858- 1928). Les "suffragettes", com eren anomenades les participants d'aquesta organització, van dur a terme actes violents (incendis, sabotatges...) i, després de les fortes repressions governamentals, van recórrer a vagues de fam i altres formes de protesta.

Com a resultat d'aquestes protestes sufragistes, i gràcies a les accions radicals més que pacifistes, el dret a votar per a les dones (majors d'edat, és a dir, a partir dels 21; tal com els homes podien) va ser legal al país europeu l'any 1928. Abans d'això, però, va haver-hi una llei proclamada l'any 1918 que permetia votar a les dones únicament majors de trenta anys, aquesta limitació d'edat pel sexe femení es va establir per tal que hi hagués una predominança d'homes votants.

A més de l'anomenat sufragisme anglès, i portades per la segona onada del feminisme, les dones van reclamar una educació igualitària, mateixes condicions laborals i matrimonials que els homes... Aquestes mateixes dones van començar a participar activament en la vida social i van adoptar una personalitat més activista determinada per la publicació d'articles i obres, el desafiament del poder establert, viatges, intercanvi d'idees... Complementant aquestes actituds, també van dur a terme una revolució de vestimenta, utilitzant faldilles més curtes i tallant-se el cabell.

Per tant, podem dir que el feminisme que hi havia a principis del segle XX a Anglaterra no era el que coneixem avui dia com a tal, sinó una tendència sufragista que lluitava per causes socials i econòmiques però sobretot polítiques per tal d'aconseguir un reconeixement major de les dones en el panorama anglès. D'altra part, és necessari destacar el fet que en aquesta època, s'estava desenvolupant la Primera Guerra Mundial, el que va provocar l'entrada massiva de la dona al món laboral i, en la majoria de casos, la demostració del fet que les dones podien fer el treball que fins ara havia estat reservat pels homes, la qual cosa va desembocar en un canvi de perspectiva per part tant d'homes com dones, sobre el paper que aquestes havien fet durant aquest temps i el que podien fer futurament.

5. ENTORN SOCIAL DE VIRGINIA WOOLF

L'any 1905, Virginia Woolf va canviar de residència a Bloomsbury, just després de la mort del seu pare. La casa en la qual es va establir va ser un centre de reunions d'un grup del qual era membre, format per elitistes intel·lectuals britànics, tant homes com dones; entre els quals podem destacar Emmeline Pankhurst (anomenada anteriorment com a líder sufragista), Dora Carrington (destacada pintora), entre d'altres.

Fig 6. Cercle de Bloomsbury (Virginia Woolf a l'esquerra)

8

En aquestes reunions va estar en contacte amb idees basades en la igualtat, el feminisme, l'acceptació de l'homosexualitat així com la bisexualitat, el pacifisme, l'ecologisme... A més, tots ells compartien un rebuig cap a la seva pròpia classe social, la classe mitjana-alta. Juntament amb l'anticonformisme, compartien la recerca del plaer estètic i el coneixement com al concepte principal al qual ha d'aspirar un individu.

A causa d'aquest cercle intel·lectual amb aquest tipus d'idees, ella també va adoptar diferents ideologies, convertint-se finalment, en una dona amb un gran compromís social, el qual va mostrar en les seves obres; mostrava un gran suport al feminisme i a l'esquerra de l'època. A més, semblava ser una pacifista en el període de la Primera Guerra Mundial, però, posteriorment va acceptar que el nazisme i el

---

⁸ Figura 6: María Hurtado (2018). *El grupo de Bloomsbury*. Recuperat el 10 de novembre 2021, des de <http://ladragona.es/el-grupo-de-bloomsbury/>

feixisme només es podien vèncer a través de la violència en la Segona Guerra Mundial.

Així mateix, influïda per aquest cercle, també va mostrar obertament la seva condició sexual i mai es va veure obligada a ocultar la seva bisexualitat, és més, parla d'aquesta en les seves obres.

En definitiva, podem afirmar que el seu entorn va ser un gran factor condicionant en la seva manera de veure el món i la situació del seu propi país. A més, en moltes de les seves obres es mostra la realitat que aquesta vivia i observava.

6. BIOGRAFIA

Fig 7. Virginia Woolf

⁹ Adeline Virginia Stephen, més coneguda per Virginia Woolf (amb cognom del seu marit Leonard Woolf) va néixer a la ciutat britànica de Londres l'any 1882 en una família de classe mitjana-alta. Aquesta, formada pels seus pares, dos germans i una germana, van jugar un paper molt important en la vida de l'escriptora pel fet que eren grans intel·lectuals de l'època; el seu pare, Sir Leslie Stephen, era crític literari així com editor i, Julia, com s'anomenava la seva mare, tenia antecedents familiars relacionats amb la fotografia.

Cal esmentar que mai va acudir a la universitat i sempre es va formar en un àmbit familiar a diferència dels seus germans (homes), ja que en la societat en què va créixer es creia que les dones havien de quedar-se a casa i per tant no els permetien accedir a estudis fora de casa. Per aquest motiu, la seva educació va estar determinada per la quantitat de llibres que llegia extrets de la biblioteca personal del seu progenitor.

---

⁹ Figura 7: Miguel Vendramin (2021). *Virginia Woolf, una voz que marcó el siglo XX*. Recuperat el 10 de novembre 2021, des de <https://www.lanacion.com.ar/ideas/virginia-woolf-una-voz-que-marco-el-siglo-xx-nid27032021/>

Avançant en el temps, i deixant enrere els seus primers anys, és imprescindible mencionar el matrimoni que va donar el cognom amb el qual l'autora és coneguda; l'any 1912 Virginia Stephen (com era coneguda abans de casar-se) va contraure matrimoni amb Leonard Woolf, un destacat escriptor, antic funcionari, editor i teòric polític de l'època. Després que es coneguessin a Bloomsbury, el senyor Woolf li va demanar matrimoni; a causa de les malalties mentals que patia l'escriptora, va dubtar si estava preparada per a aquell compromís, però, finalment va acceptar. Tal com mostra Virginia Woolf a la carta de suïcidi dirigida al seu marit, tots dos van ser molt feliços en el temps que van estar junts.

Ara bé, com he mencionat en l'anterior apartat, l'escriptora era bisexual i, va tenir diverses experiències sexuals i romàntiques amb diferents dones al llarg de la seva vida. Encara que dins de la societat del moment no estava tan normalitzat com ara, quan la seva família va saber sobre aquesta part de la seva vida no es van escandalitzar, això es deu al fet que freqüentaven cercles en els quals hi havia persones que expressaven obertament la seva homosexualitat.

En relació amb aquest tema, hi ha diverses especulacions i teories que va mantenir una relació sentimental amb Vita Sackville-West, una novel·lista i poeta que a més era amiga seva.

Per acabar amb les seves dades biogràfiques cal esmentar el que va ser el final de la seva vida, Virginia Woolf, a causa dels esdeveniments que va presenciar al llarg de la seva biografia, va suïcidar-se. L'any 1941, després d'escriure diverses cartes, es va enfonsar al riu Ouse (situat a la localitat de Yorkshire) ficant-se pedres a les butxaques de l'abric; dies més tard, van trobar el seu cos i va ser incinerada. Així va ser com, la famosa escriptora anglesa, ens va deixar un gran llegat literari i a partir del qual (juntament amb altres) s'han construït les bases del que avui coneixem com a feminisme.

6.1. THE HOGARTH PRESS

Posteriorment al casament amb Leonard, ambdós junts van fundar una editorial anomenada “The Hogarth Press” a través de la qual publicaven les seves pròpies obres i, a més, les de joves escriptors.

A causa de les seves depressions, va començar a perdre l'interès en aquest negoci i per tant va acabar, bastants anys després de la seva obertura, renunciant a la seva part, la qual va cedir a John Lehmann¹⁰. Juntament amb el marit de Virginia Woolf, Lehmann va gestionar l'editorial fins que aquesta es va associar a l'editorial Chatto & Windus l'any 1938.

L'editorial va tenir molt prestigi i va publicar fins a 527 obres, incloent-hi títols de Sigmund Freud i T.S. Eliot. Actualment, i des de 1987, el segell creat per l'escriptora anglesa forma part de la multinacional Random House; ja que, Chatto & Windus va deixar de ser una editorial independent.

Fig 8. Placa commemorativa a 'Hogarth House'.

11

---

¹⁰ John Lehmann fou un destacat poeta anglès que, gràcies al seu diari *New Writing* (entre d'altres), va deixar un important legat en la literatura anglesa en la dècada de 1930.

¹¹ Figura 8: Wikipedia, la enciclopedia libre (2016). *Hogarth Press*. Recuperat el 10 de novembre 2021, des de https://es.wikipedia.org/wiki/Hogarth_Press

6.2. UNA VIDA TRÀGICA

La reconeguda escriptora anglesa es va veure afectada, des de molt jove, per diferents fets que van afectar la seva manera de veure el món així com a les seves obres.

Primerament, va perdre la seva mare a la primerenca edat de tretze anys a causa d'una febre reumàtica i, dos anys més tard va morir també la seva germana Stella. A causa d'aquestes dues pèrdues va començar a patir les seves primeres depressions. Posteriorment a aquests fets, l'any 1905 el seu pare va morir també de càncer, la qual cosa va provocar una crisi nerviosa greu a Woolf i va haver de ser ingressada a l'hospital. Sumant aquestes tres defuncions, un any després de la del seu pare, va morir el seu germà Thoby (amb vint-i-cinc anys).

Per altra banda, l'autora en una obra autobiogràfica, va esmentar que va patir abusos sexuals per part dels fills de l'anterior matrimoni de la seva mare, els seus germanastres. Aquest fet traumàtic, tal com ho explica ella, va desencadenar en una desconfiança cap als homes; la qual cosa també, va fer que desenvolupés un interès romàntic cap al seu mateix gènere.

A causa de tots aquests fets que van tenir lloc en la seva vida, va intentar suïcidar-se diversos cops, dues vegades abans d'arribar als vint-i-tres anys; un d'ells a través de la ingesta de pastilles tranquil·litzants. Fins que finalment, l'any 1941 va suïcidar-se tirant-se a un riu amb pedres a les butxaques després de deixar una nota al seu marit parlant de tota la felicitat que ell li donava però que no podia seguir vivint. És més, Virginia Woolf, va patir el que avui dia s'identifica com trastorn de bipolaritat (amb fases depressives severes).

Per tant, i tenint en compte tots els esdeveniments esmentats, es pot afirmar que l'escriptora va viure una vida plena de dificultats i tragèdies, la qual cosa expressa en alguna de les seves obres a través dels personatges com, per exemple, en la novel·la *Al far*.

7. OBRES LITERÀRIES

Virginia Woolf va escriure en molts àmbits literaris diferents, des de novel·la fins assaigs passant per contes, cartes, diaris, etc. A trets generals, es pot destacar la seva narrativa per un estil poètic i l'ús freqüent del monòleg interior.

La majoria de les seves obres tenien un contingut autobiogràfic que representava a partir de personatges i situacions diverses. A través de les seves obres, també defensava els seus ideals i criticava alguns conceptes de la seva època; per exemple, i en relació amb el tema d'aquest treball, defensava el feminisme des d'un punt de vista literari i es mostrava en contra del patriarcat establert del seu temps.

Parlant de les obres més significatives de l'autora podem destacar *Orlando* (1928), una biografia en la qual es tracten temes com la diferència de gènere, el pas del temps i l'entreteniment literari de la realitat; també destaca com a assaig *Una habitació pròpia* (1929) que actualment es considera un dels textos base del feminisme; per altra banda, *Les ones* (1931), és una obra en la qual destaca el monòleg interior així com el revolucionari estil narratiu de Woolf. Altres obres importants poden ser *La senyora Dalloway* (1925), *Al far* (1927) i *Nit i Dia* (1919), en la que es parla de canvis socials relacionats amb la situació de la dona, la tradició i la modernització a Anglaterra.

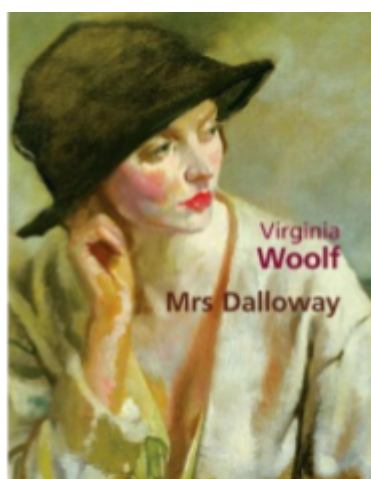

Fig 9. Portada de *La senyora Dalloway* (1925)

Fig 10. Portada de *Al far* (1927)

12

¹² Figura 9: Víctor Gutiérrez (2016). *La señora Dalloway*, de Virginia Woolf. Recuperat el 10 de novembre 2021, des de <https://lamilanabonita.com/2016/03/06/la-senora-dalloway-de-virginia-woolf/>
Figura 10: Alianza editorial (2021). *Al far*. Recuperat el 10 de novembre 2021, des de <https://www.alianzaeditorial.es/libro/13-20/al-faro-virginia-woolf-9788491812982/>

Per tant, i parlant en trets generals, les obres de Virginia Woolf destaquen per la narrativa innovadora que l'autora va aportar a l'època i la representació de conflictes socials com el feminisme, el feixisme... Així com l'ús d'un estil metafòric i ple de simbolisme centralitzat en el monòleg interior. Finalment, cal destacar que els veritables objectius de l'escriptora van ser exclusivament literaris i detestava la literatura que tenia una finalitat moral.

7.1 EL SEU LLEGAT

No és cap novetat que Virginia Woolf va aportar un estil innovador i per tant, va obrir noves portes al món de la literatura. Va introduir la lírica com a forma d'expressió fent així que els sentiments tinguessin més importància a l'hora d'escriure narrativa. A part d'això va aconseguir fer-se amb un lloc dins de la societat masculinista del seu moment reivindicant el paper que corresponia a la dona tant en la societat en general com en el món literari.

L'escriptora anglesa va modificar positivament el gènere de la novel·la durant el seu temps, la qual cosa va ajudar als futurs novel·listes i els va obrir portes que abans estaven tancades.

A part d'això, i en relació amb els seus ideals, va involucrar-se clarament en la lluita pels drets de la dona. Va fer front als conflictes socials a través de la seva literatura per fer-se un lloc, com a dona, en un món literari predominat per homes; ho va aconseguir gràcies al seu estil únic i talent.

8. COMPARACIÓ AMB ALTRES AUTORES DE L'ÈPOCA

Woolf va manifestar en alguna ocasió que se sentia al marge de les dones contemporànies a la seva època pel fet que es pronunciaven més pel substantiu "dones" que no pas per l'adjectiu "escriptores".

Parlant sobre les diferències amb les autores de la seva època es pot parlar de d'un gran tret fonamental; hi ha una diferència significant entre Virginia Woolf i una de les autores feministes més reconegudes de tots els temps, Jane Austen, aquesta última mai signava les obres amb el seu nom a causa de la imposició masculinista de l'època.

Al contrari d'això, Virgínia sempre posava el seu nom i per tant, no tenia aquesta limitació i estava més conscienciada amb la situació de les dones escriptores.

Per tant, i a partir d'aquesta idea, podem arribar a la conclusió que, a diferència d'altres autores de la seva època, Virginia Woolf no se censurava i utilitzava el seu nom per tal de fer-se el seu lloc en el món literari com a escriptora.

13

Fig 11. Retrat de Jane Austen

---

¹³ Figura 11: Toni Montesinos (2021). *Jane Austen, una influencer del siglo XVIII*. Recuperat el 10 de novembre 2021, des de <https://www.larazon.es/cultura/20210215/hy4mq33hgjh25gkrwmhuk72hmq.html>

9. ORLANDO: ANÀLISI

9.1 INTRODUCCIÓ

L'obra *Orlando* de Virginia Woolf va ser publicada l'any 1928 per l'editorial que l'autora va fundar amb el seu marit, la Hogarth Press. Es tracta d'una biografia centrada en la vida d'un jove aristòcrata de l'època isabelina. El tret característic, i allò que fa la història especial, és el fet que, a la meitat de l'argument, el protagonista canvia de gènere i passa a ser una dona. L'adaptació d'aquest personatge a la seva nova identitat, dóna pas a una reflexió sobre la condició de la dona al llarg dels segles. D'altra banda, cal esmentar que l'obra en si, està inspirada en l'amant de l'autora, Vita Sackville-West.

A més d'aquest concepte, també es parla sobre la sexualitat (un tema tabú) i la literatura, a través de les aspiracions literàries del protagonista.

9.2 EL PERSONATGE D'ORLANDO

Orlando, el protagonista, té una característica que el ¹⁴ diferencia d'altres personatges, a un punt de l'obra, canvia de gènere i passa ser una dona. A més d'aquest tret, també cal destacar el fet que viu en cinc segles diferents, des de mitjans del segle XVI fins a principis del segle XX.

A causa d'aquest canvi de sexe, es fan reflexions sobre la condició femenina als diferents segles en els quals transcorre la biografia i es compara amb el tipus de vida que tenia l'home. Orlando, encara que canviï d'entorn o de gènere, manté la seva essència durant tot el llibre; és un personatge que busca la seva pròpia plenitud vital.

Fig 12. Il·lustració que representa la dualitat de gènere d'Orlando

¹⁴ Figura 12: Inés Arias de Reyna (2017). «Orlando», de Virginia Woolf. Recuperat el 10 de novembre 2021, des de <https://www.escueladeescritores.com/masalladeorion/orlando-de-virginia-woolf/>

Per altra banda, es tracta d'un individu molt connectat amb la naturalesa, la qual cosa es pot veure reflectit en els diversos cops que es queda observant el paisatge i reflexionant sobre aquest.

A més d'això, té molts interessos literaris i, amb el canvi de condició, es veu la pròpia evolució del personatge com a escriptor/a i les limitacions a les quals es veu exposat quan és una dona.

9.3 ELEMENTS FEMINISTES A L'OBRA

El llibre tracta diversos temes literaris i socials, però ens centrarem en aquells que parlen sobre feminisme i la situació de les dones al transcurs de l'obra. Cal destacar que, juntament amb altres obres de l'autora com *Una cambra pròpia*, Virginia Woolf, mostra els seus ideals feministes i revolucionaris.

Primerament, hi ha una reflexió interna del protagonista que tracta sobre les limitacions socials de les dones i els estàndards als quals estan exposades constantment; quan Orlando era home, demanava que les dones fossin submises, castes, perfumades... Però, en convertir-se en dona i viure-ho en primera persona, s'adona que aquests trets no són naturals en les dones, sinó que són limitacions que les priven de gaudir molts aspectes de la vida, i diu així: "Ara hauré de patir en carn pròpia aquelles exigències"¹⁵.

Relacionat amb el concepte anterior, al text, es parla sobre la percepció general dels homes cap a les dones. Es refereix a aquestes com "nens grans" i afirma que els homes intel·ligents es distreuen, juguen... amb elles. En contraposició, diu que encara que els homes facin tot això, les dones saben que no significa que aquests respectin les seves opinions, judicis... "Una dona sap molt bé que per més que un escriptor li enviï els seus poemes, elogi el seu criteri [...] no vol dir absolutament que respecti els seus judicis, admiri el seu enteniment, o deixarà, encara que li estigui negant l'acer, de traspassar-la amb la seva ploma"¹⁶.

Seguint amb les diferències de gènere, i parlant d'un altre raonament del protagonista, quan Orlando ja és dona i està de camí a Anglaterra, reflexiona sobre

---

¹⁵ Woolf, V. de (1928): *Orlando*. Pocket edhasa (febrer 2018), p. 138.

¹⁶ Woolf, V. de (1928): *Orlando*. Pocket edhasa (febrer 2018), p. 187.

les diferències d'activitats que poden dur a terme els homes i les dones no, exemplifica dient: “No podré partir-li el cap a un home[...], o seure al Parlament, [...] o signar una sentència de mort...”. I afegeix: “Només em serà permès servir el te i preguntar als meus senyors com els agrada...”¹⁷.

D'altra banda, es parla sobre les nul·les oportunitats d'aprendre que tenen les dones, Orlando pensa que el sexe femení és més ignorant que el masculí pel fet que els prohibeixen el coneixement de l'alfabet i, en certa manera, denuncia aquest fet amb les següents paraules: “Per pobres i ignorants que siguem comparades amb l'altre sexe [...] armats de cap a peus com estan, en tant que a nosaltres ens prohibeixen fins i tot el coneixement de l'alfabet”¹⁸.

Un concepte també aparegut a l'obra, és la diferència de comportament que hi ha entre homes i dones; en un moment del capítol quatre, Orlando té ganes de plorar i intenta no fer-ho, però, en recordar que és dona, plora tranquil·lament. Això ens mostra les diferenciacions de comportament que existien entre els dos gèneres: les dones podien plorar i veure's “dèbils”, en canvi els homes no.

Pel que fa al mateix personatge, en un moment del llibre, es fa una comparació entre els seus retrats, un sent home i l'altre sent dona. Aquesta contraposició ens mostra algunes diferències; el text diu “L'home mira el món de front...” i, d'altra banda diu: “La dona el mira de reüll”; la descripció fa referència al fet que les dones havien de ser discretes i els homes més directes, per tant, compara els dos gèneres alhora que mostra el tipus de comportament i els estereotips ambdós gèneres.

Parlant sobre les dones com a gènere, també es fa una reflexió, en aquest cas, citant un personatge del llibre, el senyor S.W., aquest diu: “Quan estan soles no conversen, s'esgarrapen.”¹⁹. El que vol dir amb això, és que quan les dones no tenen l'estímul del sexe oposat, entre elles no tenen res a parlar, no tenen cap sentiment afectuós i es detesten mútuament. L'Orlando, en referència a aquesta afirmació, mostra oposició al que l'home diu, ja que a ella li agrada la societat de les dones, encara que la part masculina de la societat, ho exposés com una impossibilitat.

---

¹⁷ Woolf, V. de (1928): *Orlando*. Pocket edhasa (febrer 2018), p. 139.

¹⁸ Woolf, V. de (1928): *Orlando*. Pocket edhasa (febrer 2018), p. 140.

¹⁹ Woolf, V. de (1928): *Orlando*. Pocket edhasa (febrer 2018), p. 191. (El Senyor S.W. és un personatge aparegut a finals del capítol quatre, i fa aquesta reflexió mentre parla amb l'Orlando (dona) i la Nell, una amiga vestida amb roba d'home que ha conegut prèviament.)

Altrament, al començament del capítol cinc, es parla sobre la vida que una dona tenia en l'època; aquesta es casava molt d'hora (amb dinou anys) i a partir d'aquí, començava a tenir fills. Aquesta, és una descripció del que era la vida d'una dona, és a dir, es limitava al matrimoni i als fills.

De la mateixa manera, al llibre es comenta el paper de l'amor en la vida d'una dona, aquest concepte (l'amor), es planteja com el punt central i més important en la vida d'una dona: "L'amor, ha dit el poeta, és tota la vida de la dona."²⁰. Per tant, podem dir que a l'època, es considerava que les dones havien de casar-se i que només pensaven en això; de fet, el mateix personatge, que principalment no es volia casar, acaba acceptant la idea de matrimoni perquè considera que, si no ho fas, no tens un paper a la societat, estava mal vist.

En relació amb la importància de les dones en les herències, es parla sobre la successió de propietats, aquestes es donaven sempre als homes de la família, no a les dones: "Les propietats [...] passen als successors homes..."²¹.

Tot seguit, relacionant el concepte de la literatura amb la condició de la dona, a l'obra, es considera que quan una dona vol escriure, abandonarà aquesta idea pel fet que és dona i pensarà en un home o en la idea de casar-se. "(i per tal que pensi en un home, a ningú li sembla malament que una dona pensi)"²². Aquesta frase, ens permet entendre el fet que, en l'època, es creia que les dones només pensaven en conceptes com el matrimoni i no en activitats intel·lectuals com pot ser escriure.

Per últim, cal destacar el fet que, cap al final del llibre, Orlando condueix ella mateixa per la seva ciutat. Aquest fet es pot relacionar amb el feminisme, ja que en aquella època les dones no acostumaven a conduir, no podien o tenien algú que les portés, etc.

9.4 ORLANDO: CONCLUSIÓ

Virginia Woolf amb aquesta obra, ens proporciona una visió àmplia sobre la diferència de gènere. Aquest concepte és tractat a través de diferents segles, la qual

---

²⁰ Woolf, V. de (1928): *Orlando*. Pocket edhasa (febrer 2018), p. 233.

²¹ Woolf, V. de (1928): *Orlando*. Pocket edhasa (febrer 2018), p.221.

²² Woolf, V. de (1928): *Orlando*. Pocket edhasa (febrer 2018), p. 234.

cosa ens permet veure l'evolució del paper de la dona i com, encara que s'avanci en el temps, les dones segueixen amb limitacions imposades per la societat. Es tracta d'una biografia amb un to irònic que compara i reflexiona, entre altres coses, sobre les diferències d'ambdós gèneres i com aquestes, afecten tant en l'àmbit social com en l'àmbit intel·lectual i personal.

10. UNA CAMBRA PRÒPIA: ANÀLISI

10.1 INTRODUCCIÓ

Una cambra pròpia és l'obra més famosa de Virginia Woolf; es tracta d'un assaig publicat l'any 1929. Com a argument central, defensa que les dones han de tenir diners i una habitació pròpia per poder escriure.

Es tracta d'un clàssic sobre escriptura i gènere que, a partir d'una narradora i un espai ficticis, reflexiona sobre la condició de les dones en relació amb la literatura. Durant tot el transcurs del llibre, Woolf busca justificar la seva tesi principal i, de certa manera, també fa una crítica al patriarcat.

23

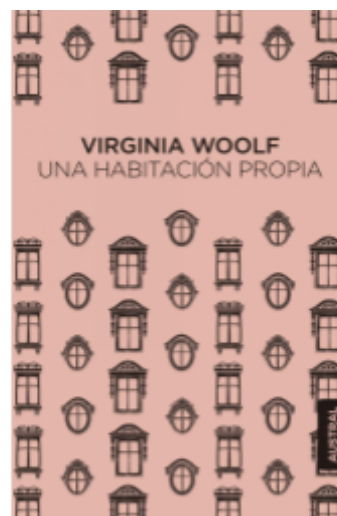

Fig 13. Portada *Una cambra pròpia* de l'editorial Austral Singular

Cal mencionar que al llarg de tota l'obra es manifesta un recurs literari, *captatio benevolentiae*, a partir de la qual destaca que ella no pot resoldre el tema de les dones i la ficció, només pot assolir una veritat parcial a partir de les seves eines com a novel·lista.

10.2 ELEMENTS FEMINISTES DE L'OBRA

La idea principal i en la qual Virginia Woolf es basa per escriure l'assaig, es tracta que: "una dona ha de tenir diners i una cambra pròpia per poder escriure novel·les"²⁴. Aquest argument està present al llarg de tota l'obra i, mitjançant la complementació d'altres idees, transmet el seu ideal i defensa el concepte.

Dins de la història que l'escriptora crea per exposar la seva idea es poden veure diferents actituds masculinistes. Primerament, a la narradora, li prohibeixen l'accés a la biblioteca sola, ha d'entrar amb un "fellow" (títol de certs membres particularment destacats del professorat d'una universitat) o amb una carta de presentació.

²³ Figura 13: Amazon (2016). *Una habitación propia* (Austral Singular). Recuperat el 10 de novembre 2021, des de <https://www.amazon.es/Una-habitaci%C3%B3n-propia-Austral-Singular/dp/8432222828>

²⁴ Woolf, V. de (1928): *Una cambra pròpia*. Austral editorial, p 10.

Una altra conducta masculista que introdueix el text és que, en una obra sobre la història d'Anglaterra, parla sobre com agredir a una dona era un dret reconegut dels homes; aquests ho feien sense cap mena de vergonya i no estava mal vist.

Seguint amb aquest concepte, es fa una reflexió sobre els comportaments de les dones i els homes: “Per què els homes bevien vi i les dones, aigua? Per què era un, un sexe tan pròsper i l'altre tan pobre?”²⁵. Aquesta reflexió, de la mateixa manera que es qüestiona les diferències de gènere social i econòmicament, ho fa aplicat a la literatura “Que efecte té la pobresa sobre la novel·la? Quines condicions són necessàries per a la creació d'obres d'art?”.

Relacionat amb l'economia, la narradora fa una reflexió sobre el per què les dones anteriors a la seva època no tenien diners acumulats, i aquesta diu que no podien guanyar diners i que si haguessin tingut accés, no se'ls haurien pogut quedar, ja que la llei les prohibia el dret a quedar-se els diners que guanyaven i, per tant, hagués pertangut al seu marit.

A més d'aquest concepte, es parla de la no independència econòmica de les dones en relació amb la maternitat que se'ls imposa. El text exposa la idea que per culpa d'aquest rol les dones s'han de dedicar a tenir fills i no es poden desenvolupar personalment, ja que depenen d'altres i els altres depenen d'ella. Per tant, es tracta d'un obstacle tant per desenvolupar-se a escala personal com a escala acadèmica i econòmica.

Per altra banda, s'exposa la idea que una dona, quan opinava de manera poc afalagadora de l'altre sexe, era criticada: “perquè era Miss West una feminista acabada pel simple fet de fer una observació, possiblement correcta, encara que poc afalagadora, sobre l'altre sexe?”²⁶. A partir d'aquesta pregunta, podem pensar que les dones (principalment en l'àmbit literari) estaven exposades a molta pressió social i, sobretot, a molt menyspreu.

En relació amb aquesta noció podem parlar de les dificultats que les dones tenien a l'hora d'escriure. A banda de les limitacions materials, com poden ser la falta d'un espai tranquil i sense interrupcions i la possessió de diners, el gènere femení

---

²⁵ Woolf, V. de (1928): *Una cambra pròpia*. Austral editorial, p. 37.

²⁶ Woolf, V. de (1928): *Una cambra pròpia*. Austral editorial, p. 50.

comptava amb moltes dificultats immaterials; hi havia una gran indiferència i la societat qüestionava el fet que una dona pogués escriure.

A més, les coses materials i immaterials tenen connexió, ja que la llibertat intel·lectual depèn de les coses materials i mai han tingut coses materials pròpies, han sigut pobres sempre. Això al text es planteja dient: “La llibertat intel·lectual depèn de coses materials. La poesia depèn de la llibertat intel·lectual. I les dones sempre han sigut pobres”.

A causa d'aquestes dificultats per escriure, hi ha una presència escassa de dones a la història i la literatura, aquest fet és provocat perquè sempre han estat silenciades i, per tant, la imatge pública de les dones estava distorsionada perquè ni tan sols tenien permès escriure sobre elles mateixes.

Per aquest mateix motiu, i per la manca d'independència, quan una dona escrivia, ho feia guiada per la ira, ja que la seva situació era injusta. Sense poder evitar-ho, la ficció escrita per dones sempre està determinada pel seu gènere i per la situació que els hi tocava viure com a col·lectiu.

Un altre punt interessant de l'assaig és la comparació de la dona de la literatura i la de la realitat. Cap al principi del capítol tres, l'autora parla sobre les diferències entre les dones de les quals es parlen en les novel·les i aquelles que són reals. Ens planteja la idea que, en el món fictici les dones tenien molta importància, dominaven la vida de molts homes i sabien com parlar perfectament, eren inspiradores. Contràriament, les dones a la història eren insignificants, no apareixien en els llibres històrics, es considerava que havia de fer allò que el seu pare o marit deia i quasi no sabien llegir o escriure. Per tant, es veu un contrast entre les dues realitats i com, literàriament, es produïa una alteració del que realment es vivia.

En relació amb les dones dins de les novel·les, l'autora fa una valoració sobre el paper que aquestes duen a terme: “Però quasi sense excepció, es descriu a la dona des del punt de vista de la seva relació amb els homes.”²⁷. El que ens planteja és que, la majoria de vegades les dones surten a les novel·les quan tenen algun tipus de relació amb un home.

---

²⁷ Woolf, V. de (1928): *Una cambrà pròpia*. Austral editorial, p. 113.

Pel que fa a la percepció de l'autora sobre la condició de la dona, cap al final del segon capítol, fa una valoració sobre com les dones seran considerades en un futur (d'aproximadament cent anys): "Les dones hauran deixat de ser el sexe protegit. Lògicament, formaran part de totes les activitats i esforços que abans els hi eren prohibits." ²⁸. Amb aquesta afirmació mostra que té esperança en la millora de la desigualtat de gènere que hi havia a la seva època.

A més de les seves pròpies idees, Virginia Woolf esmenta diferents autors contemporanis al seu temps o de períodes anteriors. Per exemple, parla de Charlotte Brontë i cita unes paraules seves que expressen la seva opinió sobre la naturalesa de les dones "[...] les dones senten el mateix que els homes; necessiten exercitar les seves facultats [...] És neci condemnar-les quan tracten de fer alguna cosa més o aprendre més coses de les que el costum ha declarat necessàries per al seu sexe." ²⁹.

També menciona diverses vegades a Shakespeare i Jane Austen. D'aquesta última, diu que amagava els seus manuscrits. Aquesta afirmació reafirma el fet que les dones no tenien llibertat per escriure i ho havien de fer sense que ningú les veies. Per altre banda, fa menció a una escriptora britànica que va ser una inspiració per Jane Austen, Frances Burney. Aquesta destaca per anticipar el costumisme femení romàntic.

Cal destacar el fet que Virginia Woolf parla de manera positiva tant de Jane Austen com de Charlotte Brontë, les distingeix sobre la resta i afalaga la seva manera d'escriure, afirmant que aquestes eren lliures amb els seus pensaments a l'hora de plasmar les idees sobre el paper: "Escriuen com escriuen les dones, no com escriuen els homes [...] només elles van desatendre per complet la perpètua amonestació de l'etern pedagoga: escriu això, pensa allò altre." ³⁰

Un altre concepte important que formula és el fet que el sexe masculí utilitza la inferioritat de la dona per a engrandir-se. Aquesta idea és esmentada diverses vegades al llarg de l'assaig, primerament ho introdueix a partir de dues figures històriques rellevants: "tant Napoleó com Mussolini insisteixen tan marcadament en

---

²⁸ Woolf, V. de (1928): *Una cambra pròpia*. Austral editorial, p. 56.

²⁹ Woolf, V. de (1928): *Una cambra pròpia*. Austral editorial, p. 96.

³⁰ Woolf, V. de (1928): *Una cambra pròpia*. Austral editorial, p. 103.

la inferioritat de les dones, ja que si elles no fossin inferiors, ells cessarien d'engrandir-se.”³¹.

Més tard, reprèn aquesta teoria al·legant que la campanya de les sufragistes tenia la culpa de la preocupació per la sexualitat de la seva època: “Havia d’haver despertat en els homes un extraordinari desig d’autoafirmació; havia d’haver-los empès a fer ressaltar el seu propi sexe i les seves característiques, en les que no s’haurien molestat en pensar si no els haguessin desafiat.”³². Per tant, considera que sense la conscienciació de les dones sobre la seva situació i la lluita d’aquestes, els homes no sentirien la necessitat de fer destacar el seu sexe per sobre de l’altre.

Pel que fa als trets comuns dels dos sexes, Woolf creu que el que comparteixen és la inseguretat permanent per culpa de l’estructura de la societat. Amb aquesta teoria, fa una crítica a l’estructura social de l’època i responsabilitza a aquesta pels papers desiguals i les imposicions que han adquirit homes i dones.

Al final de l’obra, surt de la narració fictícia que havia creat i torna a parlar com a ella. En aquesta mena de conclusió, cita a un autor i publicista anglès, John Langdon Davies, aquest diu: “Quan els nens deixin de ser desitjables per complet, les dones deixaran del tot de ser necessàries”³³. Amb aquesta frase pretén donar com a missatge i consell que han de viure i no deixar-se portar pel que la societat diu o pensa.

Per finalitzar amb l’assaig, fa una reflexió general: “i que fer aquest treball, fins i tot en la pobresa i l’obscuritat, val la pena”. Amb això, manifesta que per a ella qualsevol sacrifici i esforç que es requereixi per poder escriure i tenir llibertat intel·lectual surt a compte i és necessari.

10.3 ANDROGÍNIA

Un dels punts més importants de la teoria de Virginia i possiblement el que sobresurt d’entre els altres ideals feministes i literaris és la visió andrògina de l’escriptora.

---

³¹ Woolf, V. de (1928): *Una cambra pròpia*. Austral editorial, p. 51.

³² Woolf, V. de (1928): *Una cambra pròpia*. Austral editorial, p. 134.

³³ Woolf, V. de (1928): *Una cambra pròpia*. Austral editorial, p. 150. (citant a John Langdon Davies, *A Short History of Women* (1927))

L'androgínia és un sinònim d'hermafrodita; aquests dos termes s'empren per designar un ser viu que té característiques dels dos sexes o que té trets externs que no es corresponen definidament amb els propis del seu sexe.

En el cas d'*Una cambra pròpia*, el que defensa l'autora és que a l'hora d'escriure la part masculina i femenina estan en harmonia, per tant, no hi ha un predomini de cap de les dues; no s'escriu des d'una perspectiva de gènere. Amb aquest ideal, transmet la idea que els escriptors andrògins són aquells que poden transmetre emocions tant a homes com a dones, és per això que destaca personatges literaris com Shakespeare.

Com hem mencionat anteriorment, el fet que les dones no poguessin escriure provocava que quan ho feien escrivissin des de la ira i sent conscients de la seva situació. Per tant, per a Virginia Woolf no hi ha dones escriptores andrògines; pensa que encara han de vèncer molts obstacles.

Per tant, Virginia Woolf aplica la androgínia en l'àmbit literari i, a partir d'això, ho extreu cap a l'ideal feminista. Aquesta teoria, és el que diferencia l'autora de la resta de feministes de l'època i posteriors ja que no es basa en una separació de gèneres sino en una unió.

Fig 14. Símbol que representa l'androgínia

34

---

³⁴ Figura 14: Freepng (2021). *La androgínia de Género símbolo Hermafrodita Clip art*. Recuperat el 10 de novembre 2021, des de <https://www.freepng.es/png-9p5ffv/>

10.4 UNA CAMBRA PRÒPIA: CONCLUSIÓ

En conclusió, aquesta obra composta per dos assaigs de Virginia Woolf, tracta sobre la independència que la dona necessita, tant en l'àmbit intel·lectual com econòmic. Al llarg de tot l'argument, es mostra la ideologia de l'escriptora i a través de diferents referències i fins i tot cites d'altres autors, defensa una teoria per tal de millorar el panorama literari i social de la seva època. Aquesta teoria que una dona necessita una habitació pròpia i diners és un fonament que s'ha tingut en compte en l'ideal feminista i és per això que principalment es considera a l'autora com a un referent feminista en l'actualitat.

Per tant, a partir d'aquesta obra, s'han extret diferents idees per defensar els drets de les dones, no només socialment sinó literari. Aquest últim és l'àmbit més tractat per Woolf, ja que és la realitat que ella està vivint i és allò que ella necessita defensar amb prioritat.

11. IDEES EN COMÚ A LES DUES OBRES

Les dues obres tractades de Woolf exposen els ideals que l'escriptora té en relació amb el feminisme. D'una banda, *Orlando* tracta molts temes diversos i el feminisme no és el principal, ara bé, analitzant el seu contingut es poden extreure moltes idees d'aquest corrent. D'atra banda, *Una cambra pròpia* sí tracta més concretament aquest concepte, ja que es tracta d'un recull de dos assaigs que tenien com a tema principal les dones i la literatura.

Per tant, podem posar en comú les idees que s'exposen en ambós escrits i arribar a un punt comú en la ideologia de Virginia Woolf. Primerament, el concepte de l'educació s'esmenta en les dues obres, es parla sobre la prohibició de formació acadèmica de les dones i es denuncia aquest fet. A *Orlando* ho al·lega a partir de la ignorància del sexe femení com a conseqüència de la absència d'educació i a *Una cambra pròpia*, ho va a partir d'una anècdota en la que prohibeixen a la narradora l'entrada a la biblioteca. Per tant, seguint camins argumentals diferents arriba a la mateixa conclusió, la desigualtat de gèneres en l'educació.

A més d'aquest concepte, les dues obres parlen sobre les limitacions literàries de les dones; mentre que a *Una cambra pròpia* ho fa des de una perspectiva econòmica, a *Orlando* des d'una perspectiva social. Es parla de les dones escriptores com un col·lectiu amb dificultats per escriure com a resultat l'estructura de la societat.

Relacionat amb l'àmbit econòmic, en totes dues obres coincideix amb la idea que les dones no podien tenir una independència econòmica ja que no estava reconegut que aquestes poguessin posseir diners propis; en cas que guanyessin cap quantitat, aquesta es destinava al marit o al pare. De fet, a *Una cambra pròpia*, el *quid* de l'argument és la necessitat i reivindicació de la independència econòmica del gènere femení.

Com a última idea comuna de les obres, podem mencionar el fet que parla sobre el paper de les dones, tant a la història com a la literatura, i com aquest s'exposa en relació amb la figura dels homes. A *Orlando*, apunta que es considera que la vida de la dona gira al voltant de l'amor i per tant, envers la figura masculina. De la mateixa manera, a *Una cambra pròpia* declara que a les obres literàries es presenta a la

dona en una relació amb l'home, mai per si mateixa. Aquests conceptes mostren com el paper de la dona es lliga als homes en tots els àmbits en els quals es representa la seva figura.

En resum, encara que ambdós obres siguin completament diferents en quant a estructura i argument, inclouen els mateixos ideals i exposen raonaments semblants que s'identifiquen amb el mateix concepte, el feminisme.

35

Fig 15. Il·lustració que representa l'ideal de tenir una habitació pròpia per escriure

---

³⁵ Figura 15: Cinta Arribas (2019). *Virginia Woolf, escritora y pionera del feminismo internacional*. Recuperat el 10 de novembre 2021, des de <https://www.agenciasinc.es/Visual/Ilustraciones/Virginia-Woolf-escritora-y-pionera-del-feminismo-internacional>

12. CONCLUSIONS

Les dones durant la història han anat apareixent de diferents maneres i qualificades amb tota mena de descripcions, des d'adjectius despectius fins a idealitzacions femenines. Cadascuna de les dones que formen part de la literatura d'una manera o d'altra, han sigut criticades i limitades pel seu gènere, sense cap base més que la societat patriarcal.

Durant la recerca de la informació recollida en aquestes pàgines m'he adonat de la importància que han tingut les dones per a la societat, han sigut muses, dones, mares... de molts homes, però pel que destaquen realment és per la lluita que van començar i que avui dia continuem nosaltres, les dones del segle XXI.

Virginia Woolf, però, no és considerada ³⁶ referent del moviment feminista per les seves manifestacions o revoltes, ella destaca per la seva literatura, pel seu mode de veure les coses i la manera que té de mostrar i representar, a partir de personatges com Orlando, la condició social i, d'aquesta manera conscienciar a les dones dels seus drets.

Podem començar dient que la teoria feminista de Virginia Woolf no és l'habitual perquè defensa de manera clara la llibertat, independència i fortalesa de les dones a les seves obres, però la manera en què ho fa no és allò que més es visualitza en la societat d'avui dia.

Virginia Woolf no és radical, no és activa revolucionàriament ni surt a manifestar-se; Virginia Woolf lluita i defensa la postura de la dona i la seva importància a partir de la literatura, escriu i mostra la realitat femenina amb llibres, assaigs... Utilitza

Fig 16. Virginia Woolf

---

³⁶ Figura 16: Pedro Alberto Cruz (2021). *El segundo suicidio de Virginia Woolf*. Recuperat el 15 de novembre 2021, des de <https://www.larazon.es/cultura/literatura/20211122/p6ststbnzrajvb4omap574e6ny.html>

l'intel·lectualisme i el coneixement que adquireix dels llibres per demostrar i denunciar la injustícia que l'estructura social de la seva època va construir.

És a partir de les seves obres, en les que exposa les seves idees, que s'han extret fonaments pel que coneixem avui dia com a feminisme. Aquest moviment ha basat alguns dels seus ideals en allò que defensa Woolf a la seva obra literària. *Una cambra pròpia* ha aportat la idea d'independència econòmica i llibertat cultural i artística de les dones; *Orlando* ha ofert la visió de diferència de gènere i com aquesta diferència degradava en molts sentits a la figura femenina i, al contrari, afavoria en gran manera a la masculina provocant així una desigualtat social i econòmica.

Cal mencionar que en totes dues obres Virginia Woolf defensa una teoria social que es fonamenta avui dia amb el feminisme i que a l'època va ser una revolució de pensament a favor del col·lectiu femení de la societat; la seva ideologia, juntament amb altres, va suposar una presa de consciència de les dones que va afavorir el desenvolupament i la base del moviment.

D'altra banda, i com a punt clau en la ideologia social de gènere, Woolf defensa l'androgínia. Aquest concepte es considera la diferència principal de l'escriptora amb la resta de feministes (sobretot contemporànies al seu temps), ja que defensa una societat homogènia que es basi a incloure i complementar els dos gèneres de manera que puguin conviure amb les seves diferències sense ser discriminats en cap aspecte.

El criteri androgín aplicat principalment per Virginia Woolf a la literatura, s'extreu cap al feminisme i, per tant, afecta positivament al desenvolupament de la reivindicació. És essencial per a la igualtat social tenir una base en la qual tots dos gèneres puguin ser indistints en termes de reconeixement i importància.

Aquesta perspectiva es distingeix de la d'altres autores que defensaven el mateix moviment. A tall d'exemple, es poden destacar Jane Austen i Charlotte Brontë; aquestes dues escriptores podrien ser un altre objecte d'estudi interessant des del punt de vista social i lligat a la literatura per entendre les diferents posicions que es poden adoptar envers la qüestió feminista.

En resum, i a tall de conclusió, es pot considerar a Virginia Woolf com a una feminista que defensa des de la seva passió allò que considera injust, en aquest cas, la desigualtat de les dones envers els homes. Una frase que representa els seus ideals i defineix la seva figura com a feminista és: “Una dona ha de tenir diners i una habitació pròpia per poder escriure novel·les.”.

37

Fig 17. Il·lustració que representa la lluita intel·lectual de Woolf

---

³⁷ Figura 17: Anupasi (2021) *Teepublic: Virginia Woolf Cartel e Impresión Artística*. Recuperat el 15 de novembre 2021, des de <https://www.teepublic.com/es-mx/arte-de-pared/8245117-virginia-woolf>

BIBLIOGRAFIA

Alejandro Gamero (2015). *La Piedra de Sísifo: Hogarth Press: La aventura editorial de Virginia Woolf*. Recuperat el 16 de setembre 2021, des de <https://lapiedradesisifo.com/2015/01/27/hogarth-press-la-aventura-editorial-de-virginia-woolf/>

Blanca (2019). *Sobrehistoria: Virginia Woolf: vida, homosexualidad, trastornos i muerte*. Recuperat el 16 de setembre 2021, des de <https://sobrehistoria.com/virginia-woolf-vida-parejas-y-suicidio/>

Canal Historia. *Perfiles: Virginia Woolf*. Recuperat el 14 de setembre 2021, des de <https://canalhistoria.es/perfiles/virginia-woolf/>

Caty León (2014). *Una isla de papel: Jane Austen y Virginia Woolf*. Recuperat el 2 d'octubre 2021 des de <https://www.unaisladepapel.com/2014/10/jane-austen-y-virginia-woolf.html>

Elena Simón (2009). *Las olas del feminismo*. Recuperat el 20 de juny 2021, des de <https://ieg.ua.es/es/documentos/boletines-2015/boletin-7/las-olas-del-feminismo.pdf>

Josep Gavaldà (2020). *Historia National Geographic: Virginia Woolf una escritora atormentada*. Recuperat el 14 de setembre 2021, des de https://historia.nationalgeographic.com.es/a/virginia-woolf-escritora-atormentada_15063

Juan Carlos Ocaña (2003). *Historias del siglo 20: Sufragismo y feminismo: la lucha por los derechos de la mujer 1789-1945*. Recuperat el 15 de juny 2021, des de <http://www.historiasiglo20.org/sufragismo/triunsufrag.htm>

Laura B Segovia Claver (2018). *BookTasting: Escritores suicidas I: Virginia Woolf*. Recuperat el 14 de setembre 2021, des de <https://www.booktasting.com/escritores-suicidas-i-virginia-woolf/>

Lydia Navarrete López (2021). *Virginia Woolf: escritora y referente feminista*. Recuperat el 20 de juny 2021, des de <https://amecopress.net/Virginia-Woolf-escritora-y-referente-feminista>

Ministerio de cultura Argentina: *Virginia Woolf, una escritora de vanguardia*. Recuperat el 2 d'octubre 2021, des de <https://www.cultura.gob.ar/virginia-woolf-una-escritora-de-vanguardia-8683/>

Mujeres en la Red (2008). *Mujeres en la red, el periódico feminista: ¿Qué es el feminismo?* Recuperat el 10 de febrer 2021, des de <http://mujeresenred.net/spip.php?article1308>

Radio Televisió Espanyola (2018). *Cumple 100 años el derecho al voto de las mujeres británicas*. Recuperat el 15 de juny 2021, des de <https://www.rtve.es/noticias/20180206/lucha-sufragistas-logro-voto-femenino-reino-unido-hace-100-anos/1675121.shtml>

Rafael Calero Palma (2005). *Revista Andalucía Educativa y Laboral: Virginia Woolf: feminismo y compromiso*. Recuperat el 20 de juny 2021, des de <https://organizaciondemujeres.org/virginia-woolf-feminismo-y-compromiso/>

Real Academia Española (2020). *RAE: feminismo*. Recuperat el 10 de febrer 2021, des de <https://dle.rae.es/feminismo>

Ruiza, M., Fernández, T. y Tamaro, E. (2004). *Biografías y Vidas: Bibliografía de Virginia Woolf. La enciclopedia biográfica en línea*. Recuperat el 14 de setembre 2021, des de <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/w/woolf.htm>

Universitat Pompeu Fabra. *Les veus de la igualtat: Exposició bibliogràfica* (Apartat de les sufragistes). Recuperat el 15 de juny 2021, des de <https://www.upf.edu/es/web/veusdelaigualtat>

Varela, Nuria. (2018). *Feminismo para principiantes* (1a ed.) Madrid: Penguin Random House Grupo Editorial.

Viquipèdia, L'enciclopèdia lliure (2021): *Una cambra pròpia*. Recuperat el 15 de novembre 2021 des de https://ca.wikipedia.org/wiki/Una_cambra_pr%C3%B2pia

Woolf, Virginia (1928) *Orlando* (1a ed.) Barcelona: Edhasa.

Woolf, Virginia (1929) *Una habitación propia* (14a ed.) Barcelona: Austral: Àrea Editorial Grup Planeta.